

9

CAFÉ EN KRUIDENIERSWINKEL VEERSTRAAT 10-12

De oorspronkelijke woning met café en kruidenierswinkel illustreert de geschiedenis van Gouderak als rivierdorp met kleine neringen, die zich rond de Veerstraat concentreerden. De positie van het café is gerelateerd aan het veer, omdat hier de

drukte van het veer en wachtende reizigers waren. Het pand is in het laatste kwart van de 19e eeuw gebouwd in de dorpskom. Destijds groeide de bevolking en dit leidde tot verdichting van de kom, waarbij het veer in het hart van Gouderak bleef. Het dubbel-pand had oorspronkelijk een woon-winkel-horecafunctie. Hiermee is het illustratief voor de ontwikkeling van bedrijvigheid aan de IJsseloevers en sociaal-maatschappelijke en economische ontwikkeling van de middenstand in Gouderak en de Krimpenerwaard. De trap voor de woning past bij het wonen aan een getijdenrivier. Het pand is gebouwd in een gaaf bewaarde traditionele baksteenarchitectuur met eclectische stijlkenmerken. Dit blijkt uit de rijk versierde gevel met gepleisterde spek-

banden, betegelde boogvelden boven de vensters, twee ingezwenkte lijstgevels, een opengewerkt boogfries en een arkel-torentje. Boven de zolders zijn mansarde-kappen geplaatst, waarvan de nokken loodrecht op de Veerstraat staan. De daken zijn gedekt met grijze gegolfde Hollandse pannen.

Op z'n tijd een terrasje aandoen

10

GEMAAL M. VERDOOLD CZ. KATTENDIJK 1

Gemaal M. Verdoold Cz. uit 1886 is het oudste, nog werkende gemaal van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard. Het houdt het water in de achtergelegen polders op peil. Bij een

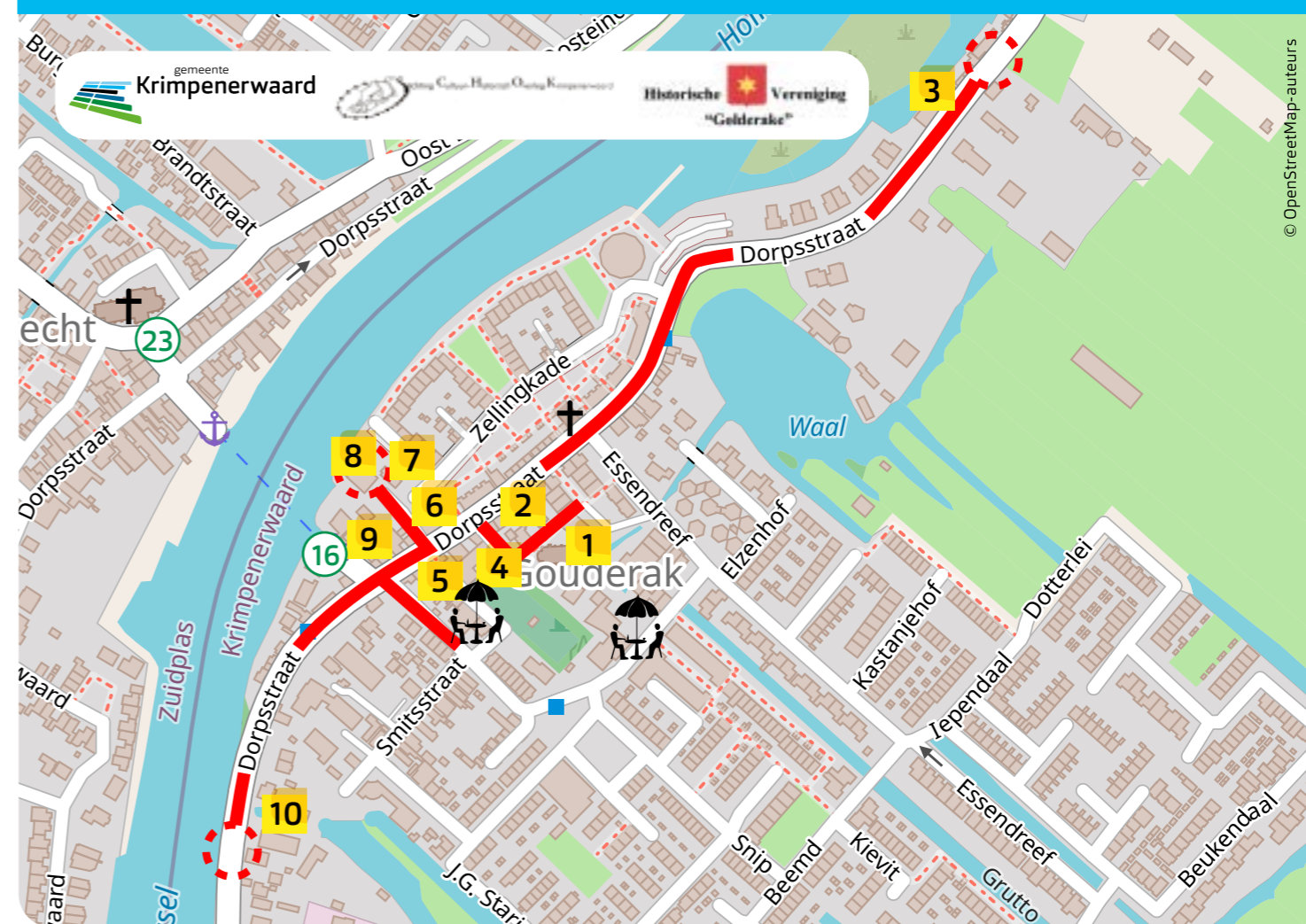
te hoge waterstand pompt het gemaal het water naar de Hollandsche IJssel die via de Nieuwe Maas verbonden is met de Noordzee. Gemaal Verdoold is een voormalig stoomgemaal. Het is vernoemd naar de toenmalige voorzitter van het polderbestuur.

Tussen 1422 en 1866 werd de waterstand in de polder op peil gehouden met windmolens en stond hier een uitwaterings-sluis. Het gemaal Verdoold bemaalde met schepraden oorspronkelijk de polders Stolwijk, Beijersche, Achterbroek en Veer-stalblok. Tezamen zo'n 2.500 ha. Door aanpassingen aan de machinerie in 1880, 1920 en 1950, vergrootte de bemalingscapaciteit. Dit kon onder meer door de invoering van de centrifugaalpomp. Hierna kwamen de polders Middelblok (in 1952), Berkenwoude (in 1967) en Kattendijksblok (in 1981) ook bij het bemalingsgebied. In 2013 en 2014 is het gemaal gerestaureerd en hierbij is de machinerie vervangen door vispasseerbare schroefpompen en nieuwe elektromotoren. De capaciteit is vergroot van 319 m³/min naar 450m³/min. De nieuwe pompen zijn zodanig vormgegeven dat vissen de pompen veilig kunnen passeren vanuit de polder naar de Hollandse IJssel en vice versa. Het bemalingsgebied beslaat tegenwoordig 5.270 ha. Dit is ruim 40% van de Krimpenerwaard.

COLOFON

Beeld, tekst en input: Historische vereniging Golderake, Stichting Cultuur Historisch Overleg Krimpenerwaard (SCHOK), gemeente Krimpenerwaard, Esther van Berk, Lyanne de Laat, OpenStreetMap als open data (onder OdBL) Eindredactie en coördinatie: Lyanne de Laat, Nancy Markus Opmaak: Studio Kontakt Mediapartners Uitgave: gemeente Krimpenerwaard, T 14 0182, E info@krimpenerwaard.nl, www.krimpenerwaard.nl, [f gemeentekrimpenerwaard](https://www.facebook.com/gemeentekrimpenerwaard)

Gouderak

ROUTEBSCHRIJVING WANDELING ± 1,7 KM

Start wandeling bij **1**: Nederlands Hervormde kerk. Sla Kerkstraat in richting Dorpsstraat. RA (rechtsaf) Dorpsstraat. Aan rechterhand is **2** op Dorpsstraat 58. Vervolg Dorpsstraat en verlaat dorpskern. Steek weg over (pas op!) voor **3**: De Graanmaalderij op Middelblok 2. Keer terug naar dorpskern over Dorpsstraat. Aan linkerhand zijn **4** en **5**. Op kruising Dorpsstraat en Veerstraat is **6**. RA Veerstraat

voor **7** (rechterkant) en **8** (aan het eind). Keer aan het einde om en loop terug voor **9** (rechterkant). RA Dorpsstraat en loop dorpskern uit tot **10**: Gemaal M. Verdoold Cz. aan de overkant. Keer terug naar dorpskern. Dan RA Lange Rol naar beneden. Hier kunt u terug naar beginpunt via Kerkhoflaan en Poten, maar u kunt ook Lange Rol (later Kranepoort) vervolgen om bij het winkelcentrum te eindigen.

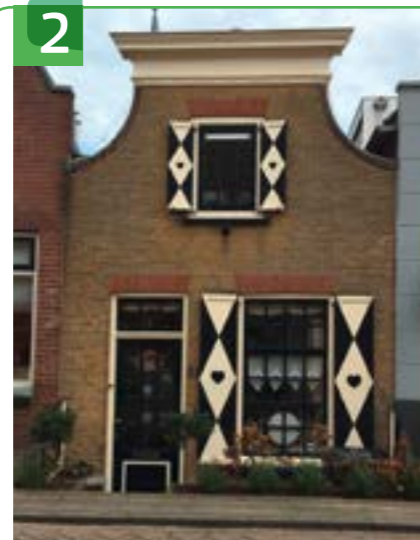
Gouderak werd voor het eerst in de schriftelijke bronnen genoemd in 1274. De naam is ontleend aan het rechte stuk van de Hollandsche IJssel bij Gouda, dat het Goudsche Rak werd genoemd. Door samensmelting van woorden ontstond zo de naam Golderake. Gouderak ligt in het noordwesten van de Krimpenerwaard en het dorp grenst aan Gouda. Het dorp is ontstaan door lintbebouwing met een concentratie bij het reeds bestaande voetveer. De inwoners van Gouderak hebben in de loop der eeuwen in hun behoefte voorzien door

landbouw, scheepvaart, touwslagerij en steenbakkerij. In de 19e eeuw waren er wel zeven steenplaatsen en Gouderak was daarmee het dorp met de meeste steenplaatsen binnen zijn grenzen langs de Hollandsche IJssel. De laatste nog werkende steenplaats stopte in 1963. Een typisch kenmerk van het oorspronkelijke dorp is dat ongeveer de helft van de kern door steenplaatsen werd ingenomen, terwijl er buiten de bebouwde kom ook nog zes steenplaatsen waren. Op deze plekken werden de beroemde gelige ijsselstenen gebakken.

NEDERLANDS HERVORMDE KERK
KERKSTRAAT 3

De Nederlands Hervormde kerk is gebouwd in 1658 en is een rijksmonument. Deze zaalkerk heeft een driezijdig gesloten koor en dakruiter. De kerk is opgetrokken van gele ijsselstenen en in de voorgevel is het bouwjaar in rode baksteen verwerkt. De tweepuntige sterren erboven, eveneens in rode baksteen, verwijzen naar het wapen van Gouderak. Aan de westkant risaleert het muurwerk ter plaatse van de toren. De dakruiter heeft een houten bovenbouw met leien bekleed en deze wordt bekroond door een spits. De kerk is meermaals gerestaureerd en verbouwd, waaronder in 1851, 1949 en 1992. De consistorie is gebouwd in 1829. Voor de ingang van de kerk staat een portaal uit 1954 in aangepaste trant. De kerk heeft spitsboogvensters op een waterlijst. In de kerk liggen voor de preekstoel twee grafzerken, te weten van schout Jan Brouck, de stichter van de kerk, en van Ds. Jacob Gerard Staringh, voormalig predikant van Gouderak. P. Flaes maakte het orgel met hoofd- en nevenwerk in 1887-1888. Flentrop restaureerde het in 1994. Tot 1658 had Gouderak geen eigen kerk, maar hoorde het dorp kerkelijk bij Moordrecht. Dat betekende dat Gouderakse kerkgangers 's zondags de Hollandsche IJssel moesten overvaren om in de Moordrechtse dorpskerk de kerkdiensten bij te wonen. Het overzetten van alle kerkgangers met een kleine roeiboot ervoer men steeds meer als een probleem. Daarom kreeg Gouderak in 1658 toestemming om een eigen kerk en kerkelijk leven op te bouwen.

WOONHUIS
DORPSSTRAAT 58

Het pand is door zijn architectonische vormgeving met een ingezwenkte lijstgevel en baksteenarchitectuur een, inmiddels zeldzamer, voorbeeld van traditionele dorpsbebouwing uit het midden van de 19e eeuw. De gevel en forse kroonlijst zijn kenmerken van de destijds populaire neoclassicistische bouwstijl. Dit huis is een typische dijkwoning. Het bestaat aan de voorgevelzijde (dijkzijde) uit één bouwlaag en aan de achtergevelzijde uit twee bouwlagen. Verder heeft het pand een zolder onder een mansardedak (gebroken kap) waarvan de nok haaks op de weg staat. Het dak is bedekt met oranje oud-Hollandse pannen. Vermoedelijk is de kapconstructie oorspronkelijk. De voorgevel met ingezwenkte lijstgevel is gemetseld met lokale gele ijsselstenen in kruisverband. Rollagen in donkerkleurige bakstenen sluiten de inzweningen af en aan de uiteinden van deze rollagen zijn twee gevelstenen met daarop 'ANNO' en '1846' aangegeven. De achtergevel op de eerste verdieping is later gewijzigd.

't Dorp Gouderak aan den Ysel.

DE GRAANMAALDERIJ
MIDDELBLOK 2

De Graanmaalderij of de voormalige coöperatie Ons Voordeel is gebouwd in 1916 door een coöperatie van boeren uit Gouderak. Architect P. van den Broek uit Zevenhuizen ontwierp het gebouw. Het pand bestaat uit twee bouwlagen - een kelder en begane grond - en een kapverdieping. In het begin van de 20e eeuw zijn in veel dorpen in de regio landbouwcoöperaties opgericht. Ondanks het feit dat veel gebouwen hun functie hebben verloren, zijn ze nog steeds herkenbaar. Deze Graanmaalderij ligt aan de Hollandse IJssel, zodat schepen met graan tegen het gebouw konden afmeren en rechtstreeks konden lossen zonder vervoer over de weg. Eind jaren '50, begin jaren '60 is de coöperatie gestopt en verloor de Graanmaalderij zijn functie. Hierna vestigde een meubelmaker zich in het pand, maar daarna stond het jaren leeg. In 2011 kochten Karel en Esther van Berk het pand en renoveerden het met behoud van details en authentieke sfeer en met gebruik van bestaand materiaal. De begane grond is te huur voor kleinschalige zakelijke activiteiten.

VOORMALIG RAADHUIS
DORPSSTRAAT 52

Dit pand aan Dorpsstraat 52 is het voormalige raadhuis. Het is gebouwd in 1842 en het is opgetrokken in neoclassicistische stijl. De muren zijn gepleisterd en het pand bestaat uit een begane grond en een verdieping. De voorgevel is voorzien van zes- en vierruitsschuiframen die zijn afgedekt met een kroonlijst. De gevel wordt afgesloten met een fronton, waarin het wapen van Gouderak is opgenomen.

WOONHUIS EN BEDRIJFSRUIMTE
DORPSSTRAAT 39

Dit woonhuis met voormalige bedrijfsruimte uit 1901 is een gaaf bewaard voorbeeld van een woon- en bedrijfspand in traditionele architectuur met eclectische stijlkenmerken. Dit blijkt uit de bekroning van de gevel, tegels in de boogvelden boven de kozijnen, topilasters en de aanzet- en sluitstenen. De ijsselstenen in de zijgevels zijn karakteristiek voor de Krimpenerwaard. Het gedeelte van het pand aan de zuidzijde is opgetrokken in rode baksteen en gele ijsselsteen in één bouwlaag onder een mansardedak. Het dak is voorzien van zwart gesmoorde kruispannen. De voorgevel is uitgewerkt als een puntgevel met schouders en rijke bekroning in de vorm van verschillende soorten pinakels en een toppilaster. In de topgevel is een dichtgemetselde keperboog aanwezig. Aan de noordzijde is een aanbouw met daarin de voordeur. De zuidgevel heeft twee houten openslaande deuren en houten kozijnen met persiënes, een soort raamluiken. In de boogvelden boven de vensters zijn keramische tegels met een motief aangebracht.

ONDERWIJZERSWONING EN POSTKANTOOR
DORPSSTRAAT 48

Dit pand uit 1853 was vanaf de bouw tot 1962 een onderwijzerswoning. Hierna is het tot 1990 postkantoor geweest en nu is het woonhuis. Sinds 1822 klaagde de provinciale schoolopziener over de schoolvoorzieningen in Gouderak. Daarom richtte de gemeente in 1853

een nieuwe openbare basisschool op en deed ze een aanbesteding voor de bouw van de school met onderwijzerswoning. De voormalige onderwijzerswoning is een gaaf bewaard eclectisch pand dat versierd is met ornamenten, zoals gepleisterde vensterbogen en een meanderende waterlijst. Het pand bestaat uit twee bouwlagen onder een laag zadeldak, waarvan de nok haaks op de straat staat. De gevels zijn gemetseld in ijsselstenen in staand verband. De voorgevel heeft op de begane grond een deur met aan weerszijden een hoog venster en op de eerste verdieping zijn twee vensters. Diverse elementen zijn vernieuwd, want oorspronkelijk waren er zesruits T-ramen en een dubbele voordeur. Boven de segmentboog van de voordeur is een gepleisterd palmet aangebracht. Ook boven de nis van de bel is ter versiering een dergelijk gestileerd palmet aangebracht. Deze bel luidde men iets voordat de school begon.

VEERHUIS
VEERSTRAAT 5

Veerhuizen vingen door de eeuwen heen reizigers op die wachtten op een veerboot. Vaak stond het veerhuis naast het woonhuis van de veerman en was het er ook een café annex herberg. Het pand aan Veerstraat 5 is illustra-

tief voor de ontwikkeling van het waterverkeer en het veer tussen Gouderak en Moordrecht. Dit pand uit de tweede helft van de 19e eeuw is gebouwd in een sobere neoclassicistische stijl. Dit blijkt onder meer uit de gedecoreerde dakkapel en persiënes. Het pand bestaat uit twee bouwlagen met een zolder onder een zadeldak, waarvan de nok evenwijdig aan de straat is gelegen. Naar verluidt heeft het pand een speciale zeldzame kapconstructie. De klossen die de dakgoot dragen zijn licht geprofileerd afgewerkt. In de gevel aan de Veerstraat zijn enkele schijnvoegen getrokken, maar ze liggen te ver van elkaar om realistische steenformaten te suggereren. In deze gevel bevinden zich zes hoge kruisvensters met houten, geschilderde persiënes. Boven de vensters zijn rondbogen te zien in het pleisterwerk.

Geniet van ons prachtige erfgoed!

STEENBAKKERSWONING
DORPSSTRAAT 45

De woning aan Dorpsstraat 45 is een rijksmonument. Het was oorspronkelijk een steenbakkerswoning en daarna een burgemeesterswoning. Later is het bewoond door een kolonboer en meerdere huishoudens. Het pand is vermoedelijk gebouwd in het tweede kwart van de 19e eeuw voor de steenbakkersfamilie Smits en is in neoclassicistische stijl gebouwd. Het grote huis heeft gedeeltelijk bepleisterde muren, een schilddak met hoekschoorstenen en een kroonlijst. Ook is er een geblokte deuroplijsting en zijn er liggende nissen boven de van zesruitschuiframen voorziene vensters.